

Антикорупційні обмеження
як засіб запобігання корупційним
правопорушенням та
правопорушенням,
пов'язаним з корупцією



Антикорупційні обмеження

Обмеження щодо
використання службових
повноважень чи свого
становища

Обмеження
щодо
одержання
подарунків

Обмеження спільної
робот близьких осіб

Обмеження після припинення
діяльності, пов'язаної з
використанням функцій держави,
місцевого самоврядування

Обмеження щодо сумісництва та
суміщення з іншими видами
діяльності

Особи, щодо яких поширюються «антикорупційні» обмеження

ч.1 ст.3 Закону України «Про запобігання корупції»

Щодо обмеження стосовно використання службового повноваження чи службового становища

п. «а», «в» - «з»
п.1 ч.1 ст. 3
Закону

Щодо роботи близьких осіб

п.1,2 ч.1 ст.3
цього ж Закону

Щодо одержання подарунків

п.1 ч.1 ст.3 цього ж Закону після припинення екс-службовці

Обмеження після припинення

п.1 ч.1 ст.3
цього ж Закону

Щодо сумісництва і суміщення

Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища (ст. 22 Закону України «Про запобігання корупції»)

- Зміст – заборона використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з ними можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, в т. ч. використовувати будь-яке державне або комунальне майно або кошти в приватних інтересах.



Особливість:

- а) **кримінально – правова природа** (з метою отримання неправомірної вигоди)
- б) **«розширений» перелік форм зовнішнього прояву (використання службового становища, службових повноважень, можливостей - ?)**
- в) **персоніфікація** можливих наслідків («для себе чи інших осіб», «у приватних інтересах»)
- г) **відповідальність:** ст. 354, 364, 365-2, 368, 368-2, 369, 369-2, ч.2 ст.149, ч.3,4 ст.157, ч.4 ст.158, ч.3 ст.206, ч.3 ст.229, ч.2 ст.258-4, ч.2 ст. 344 КК України тощо.

Обмеження щодо одержання подарунків

ст. ст. 23, 24 Закону України
«Про запобігання корупції»

Подарунок – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають (одержують) безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової

ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції»

Неправомірна вигода – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші види нематеріального характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав

ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції»

подарунок

≠

Неправомірна
вигода



Види подарунків

I «Заборонені»

а) пов'язані з здійсненням особою, якій цей подарунок пропонується, надається, діяльності щодо виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

б) від підлеглих, підпорядкованих у службових відносинах осіб.



Модельний кодекс поведінки посадових осіб державної влади або місцевого самоврядування (ст. 18) – Додаток до Рекомендації R (2000) 10 Комітету Міністрів Ради Європи від 11.05.2000

«посадовій особі взагалі заборонено вимагати або приймати подарунки, знаки уваги, прояви гостинності або інші вигоди для себе чи інших осіб, з якими є ділові стосунки

II «Подарунки, щодо одержання яких встановлені обмеження»

а) не є забороненими;

б) відповідають «загальновизнаним уявленням про гостинність» ;

в) вартість яких не перевищує одного прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на день прийняття подарунку, якщо подарунок надходить від однієї особи одноразово, або ж сукупна вартість яких, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб на 01 січня того року, в якому прийнято подарунок.



У законодавстві зарубіжних країн вартісна межа для подарунків

- РФ – 3 тисячі руб.
- США – 30, 50 доларів, для сенаторів,
конгресменів – 250, 300 доларів
- Велика Британія – 140 фунтів ст.
- Країни Європи – 100 євро...



Тобто:

а) вартісна ознака;

б) джерело їх надходження (від однієї особи чи групи осіб);

в) періодичність надходження (одноразово протягом року чи кілька разів із прив'язкою до одного і того ж джерела та визначенням їх сукупної вартості).

«Загальновизнані уявлення про гостинність»

Словосполучення, пов'язане із проявом суб'єктивного оціночного розсуду особи, що ґрунтується на сформованих історично звичаях, традиціях ритуалах, смаках, настановах суспільної свідомості щодо доброзичливого ставлення до особи, держави, громади, морально – етичних нормах спілкування.

У законодавстві Канади – «... якщо це не виходить за межі прийнятної ввічливості, гостинності у суспільстві»

У законодавстві Іспанії – «... у рамках звичайних традицій спілкування чи прояву ввічливості»

III Дозволені подарунки

- ті, що дарують близьким особам;
- ті, що одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

У законодавстві США «подарунки на основі особистих відносин»

«особисті», «загальні» – ті, що не впливають і не можуть вплинути чи навіть створити враження, щодо впливу на службову діяльність особи.



IV Офіційні подарунки «ділові» подарунки

- ті, що одержані особами як подарунок державі, АР Крим, територіальній громаді, державному чи комунальному підприємству, установі чи організації під час візитів, урочистостей, офіційних подій;
- є державною чи комунальною власністю;
- відносини щодо поводження із ними регламентовані Порядком передачі подарунків, одержаних як подарунки державі..., затв. Постановою КМУ від 16.11.2011, №1195.



V «Опосередковані» подарунки (або ж «завуальовані» подарунки)

- подарунки, надані через інших осіб, щоправда, зорієнтованих на публічного службовця, або ж надані безпосередньо особам, пов'язаним із публічним службовцем;
- передані будь-яким підприємствам, організаціям за вказівкою публічних службовців.



Подарунки

```
graph TD; A[Подарунки] --> B[«КОНТАКТНІ»]; A --> C[«безконтактні»]; B --- D["(за умови безпосереднього контакту публічного службовця та дарувальника)"]; C --- E["(за умови відсутності «безпосереднього» контакту)"];
```

«КОНТАКТНІ»

(за умови
безпосереднього
контакту
публічного
службовця та
дарувальника)

«безконтактні»

(за умови відсутності
«безпосереднього»
контакту)

Алгоритми дій щодо дотримання обмежень стосовно одержання подарунків

Контактна модель

- відмовитися від подарунку;
- ідентифікувати особу, яка надає його по можливості;
 - залучити свідків по можливості;
 - письмово повідомити безпосереднього керівника.

Безконтактна модель за місцем служби

- письмово повідомити керівника

У громадському місці

- викликати Національну поліцію й письмово зафіксувати факт наявності предмета

Відповідальність



за порушення заборони

- ст. 368 КК України
- ст. 368-4 КК України
- ст. 191 КК України

за порушення обмежень

- ст. 172-5 КпАП України
- ч. 1 ст. 172-7 КпАП України
- ст. 172-9 КпАП України

Обмеження після припинення діяльності пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування

ст. 26 Закону України «Про запобігання корупції»

Суб'єкт

«екс-службовець»

Строк

1 рік

- щодо представництва
- щодо договорів

безстроково

- щодо розголошення або використання інформації

Зміст

- 1) Щодо укладання трудових договорів (контрактів), вчинення правочинів у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права чи ФОП, якщо особа здійснювала протягом року щодо них різних контролю, нагляду, підготовки, прийняття рішень.
- 2) Розголошувати або використовувати в інший спосіб інформацію, яка стала відома у зв'язку із службовою діяльністю, у своїх інтересах.
- 3) Представляти будь-якої особи, в яких іншою стороною є орган, в якому особа працювала на момент припинення.

Наслідки порушення обмеження

- припинення трудового договору (контракту);
- визнання недійсними правочинів;
- відповідальність (ст. ст. 132, 145, 163, 168, 182, 359, 159, 231, 232, 381, 432, 330... КК України, ст. 51-2, 163-9, 166-9, 185-11 КпАП України);
- відшкодування завданих збитків, шкоди державі;
- скасування або не визнання недійсними рішень, нормативно-правових актів;
- відновлення порушених прав фізичних та юридичних осіб, відшкодування їм збитків;
- конфіскація або спецконфіскація незаконно одержаного майна.

У законодавстві зарубіжних країн

1) Строк дії

- 2 – 3 роки (Португалія)
- 2 роки (Корея)

2) Розмежування осіб, щодо яких застосовується обмеження (ті, що обіймали політичні посади, державні службовці) (Португалія, Іспанія, Канада, США, Велика Британія)

3) Обов'язок повідомляти при працевлаштуванні після припинення публічно – службової діяльності (Іспанія)

Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції»)

Зміст

Займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю, якщо інше передбачено Конституцією або законами України.

Входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства, установи, що має на меті одержання прибутку.

Винятки:

1. викладацька, наукова, творча діяльність, медична практика, інструкторська та суддівська практика зі спорту;
2. входження до складу правління виконавчого, контрольного органу, наглядової ради, коли особа здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляє інтереси їх у раді (спостережній), ревізійній комісії;
3. обмеження не поширюються на депутатів ВР АР Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у раді на постійній основі).

Головна ідея

- «Зовнішня діяльність» не має відволікати особу від виконання діяльності пов'язаної із функціями держави або місцевого самоврядування;
- Унеможливлення «зростання» публічної служби і бізнесу.

«Пріоритет Конституції та спеціальних законів»

«... якщо інше не передбачено...»

Народним
депутатам
України

Заборонено займатися
суддівською практикою й
інструкторською практикою
зі спорту (ст. 3 ЗУ «Про
статус народного депутата»)

Співробітникам
Національної
поліції

Під час проходження служби
заборонено займатися іншою
оплачуваною діяльністю, крім
науково-педагогічної,
наукової або творчої.
(ст. 66 ЗУ «Про Національну
поліцію»)

Відповідальність

Ст. 172-4 КпАП України



У законодавстві зарубіжних країн

«жорстка модель»

- у США – «заборона одночасно займати цивільні посади за дорученням»
- у Канаді, Індії, Австралії заборона займати «оплачувані посади» «мати відносини у приватному секторі»
- у Швеції, Іспанії – заборона одночасно займати посади в органах різних, гілок влади

«м'яка модель»

- перерахування тих посад, зайняття яких заборонено (Аргентина, Франція, Угорщина)
- узагальнене формулювання ознак посад, зайняття яких заборонено (Німеччина)

Обмеження спільної роботи близьких осіб

ст. 27 Закону України
«Про запобігання
корупції»

Зовнішня
заборона

Заборона мати у своєму
підпорядкуванні близьких
осіб.

Внутрішня
заборона

Заборона перебувати у
підпорядкуванні близьких
осіб.

Винятки:

- близькі особи, які прямо підпорядковані один одному у зв'язку з набуттям статусу виборної особи;
- народні засідателі, присяжні;
- особи, які працюють у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах.

Строки для усунення підстав

- добровільно – 15 днів
- примусово – 1 місяць

Відповідальність

- ст. 172-7 КпАП України

Обов'язкові ознаки

а) суб'єкти

«близькі особи» (ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції»)

1. перераховані особи;
2. особи, які вважаються близькими за наявності певних умов

б) об'єкти

відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в т. ч. через вирішення питань прийняття звільнення особи, надання доручень, контролю тощо.

1. пряма залежність;
2. організаційна або правова залежність;
3. тривалість залежності у часі.